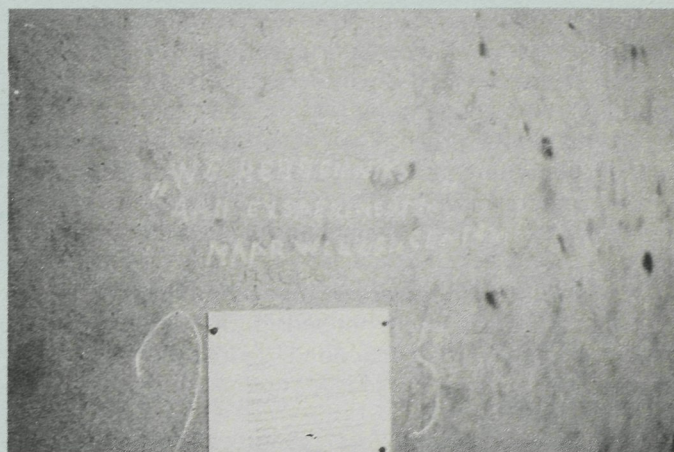

experiment 'kamgaren': 'Zover als jullie zijn is uniek in nederland'

Het verhaal begint in het najaar van 1970. Een bedrijfsaalmoezenier loopt een groep VU-onderzoekers tegen het lijf, die in een bedrijf in onderhandeling zijn over een te starten experiment „industriële democratie”. Hij vestigt hun aandacht op Swagemakers-Bogaerts BV, textielfabrikanten te Tilburg sinds 1794: mogelijk bestaat ook daar interesse. Het bedrijf heeft in Tilburg twee vestigingen: de kamgarens spinnerij (ongeveer 125 man) en de strijgarens spinnerij (ongeveer 175 man).

r Van Lange
al program-
ma ...

Opschrift op een muur in het bedrijf: „We hebben niks aan experimenten, maar willen centen”

De aalmoezenier heeft redenen om zulks te veronderstellen. Een jaar tevoren is bij Swagemakers-Bogaerts, op initiatief van de directeur, de heer P. L. van Lange en in samenspraak met werknemers in het bedrijf en de vakbonden een „sociaal programma” op papier gezet. Daarin staat onder meer te lezen: „De zorg voor de continuïteit van het bedrijf vraagt om evenwichtige beloning van de factor-arbeid, zodanig, dat het sociaal beleid een evenwaardige positie inneemt naast het economisch en commercieel beleid. Het sociaal beleid dient aan te sluiten bij wat er aan de basis leeft. Derhalve moet ieder bij de besluitvorming betrokken kunnen worden. Een duidelijke inhoud dient te worden gegeven aan het democratisch beginsel van de samenleving in het bedrijf”.

Op het moment dat de onderzoekers met directeur en personeelchef gesprekken beginnen over het experiment, is er van realisering van dit „sociaal programma” nog niets terecht gekomen. Maar wel maken het bestaan van dit programma en de onstaansgeschiedenis ervan, dat een verzoek van de onderzoekers, zoveel mogelijk werknemers te betrekken bij de beslissing of er in het bedrijf (men wil zich richten op „Kamgaren”) zal worden geëxperimenteerd, als een vanzelfsprekende zaak wordt beschouwd. Er wordt een aantal besprekingen gehouden met de ondernemingsraad. In de loop daarvan blijken de raadsleden sterke twijfels te koesteren over de vraag of de huidige raad bij machte zal zijn de centrale rol, die hem door de onderzoekers in het experiment is toegedacht, zal kunnen waarmaken.

Geamputeerde OR

Er is reden voor die twijfel: de ondernemingsraad is niet volledig bemand; er is weinig animo in het bedrijf voor een lidmaatschap wegens het uitblijven van resultaat; bij de werknemers bestaat een duidelijk wantrouwen tegen

de raad: hij is tot bedrijfs-élite gaan behoren, is ingekapseld door de bedrijfsleiding en geeft weinig informatie door. Herstel van prestige zal niet moeten berusten op verhalen over de belangrijke rol die de ondernemingsraad gaat spelen, maar dit zal met feiten moeten worden aangetoond. Van directiezijde wordt opgemerkt, dat er, al experimenterend, geen concessies kunnen worden gedaan aan de productie: het bedrijf is gebonden aan de wetten van de economische orde. De ondernemingsraad verklaart zich — mét de leiding — voor het experiment, maar twijfelt aan de bereidheid van de directie om tot spreiding van de macht binnen „Kamgaren” over te gaan. Alle werknemers worden vervolgens schriftelijk over het experiment ingelicht; voor een discussie erover onder het voltallig personeel bestaat op dat moment geen organisatievorm. De geamputeerde ondernemingsraad is ook niet in staat zo'n vorm op korte termijn te scheppen.

Ook de vakbonden worden benaderd. Ze worden door de onderzoekers gezien als onmisbaar element in het experiment (zie ook de voorwaarden die straks volgen), maar ze houden voorlopig nog enige afstand. Een belangrijke reden daarvoor, zit hem in het feit dat de industriebonden omstreeks eind 1970 een fusie-proces doormaken. Onduidelijk is nog, welk beleid de nieuwe bond zal gaan voeren met betrekking tot het experimenteren met industriële democratie. Er bestaat bij de bondsbestuurders ook een aantal bezwaren tegen Swagemakers-Bogaerts als experimenteer-bedrijf: de werknemers zijn apatisch en niet erg geïnteresseerd in democratisering; er bestaat nogal wat rancune tegen de directie die op sociaal gebied in het verleden enige bokken heeft geschoten; de textiel is een zwakke bedrijfstak, het voorbestaan van het bedrijf is onzeker. Ondanks dit probleem wordt over het geheel genomen positief over het experiment in de „Kamgaren” geoordeeld.